

וכן, כולן נכל הנשים הללו שנאסרו להינשא לך, אם נישאו לאחרים, כשאסרה חכם או כשהעיד עד במיתת בעלה, ושוב נתגרשו מהם, או שנתאלמנו מהם — מותרות לינשא להם — לחכם, לעד, ולמביא הגט.

כיון שמוכח שלא נתכוונו במעשיהם לצורך לקיחת אשה זו.

ובולן, הנשים הללו האסורות לעד, לחכם, ולמביא הגט, המתירין אותן — מותרות על כל פנים לבניהם או לאחיהם של אלו המתירין אותן, ואין הן אסורות אלא להם לבדם.

גמרא:

שנינו במשנתנו: וכולם המתירים את האשה, שהיו להם נשים בשעה שהתירו אותה, ומתו נשותיהם, מותרות לינשא להם.

ודייקנין: מתו, אין, דוקא אם מתו נשותיהם הן מותרות להנשא להם.

אבל אם נתגרשו נשותיהם של המתירים — לא! אלא נשאו באיסורם, מפני שיש לחוש שעל ידי שנתן את עיניו באשה זו, עמד וגירש את אשתו.

אמר ליה רב הלל לרב אשי: והתניא בכרייתא במפורש: אפילו נתגרשו, מותרות הן למתירים אותן.

ואם כן, נמצאו דברי הכרייתא סותרים למשנתנו?

לפי ששנינו לעיל: הנטען משפחה, שנחשד שבא על השפחה, ואחר כך נשתחררה. או שנחשד שבא על עובדת כוכבים, ואחר כך נתגיירה — הרי זה לא יכנום מפני הלעז, שלא יאמרו שהוכחה יש בכך שאמת היה קול החשד.

ואם עבר וכנס — אין מוציא.

א-כ ומוכיח רב אשי: אלמא, ברננה, ברינון ולעז בלבד, לא מפקינן. לפי שכל מקום שאין בו הוכחה לאיסור אלא רק חשד ורינון הבריות, אין מוציאין אותה מתחתיו.

הבא נמי, הרי לא אסרו למביא הגט, ולחכם שאסר הנדר, לכנוס, אלא מפני חשד רינון.

ולכן, אם כנס — לא יוציא, היות וברננה, לא מפקינן!

אך הנטען מאשת איש והוציאה בעלה, וכנסה הנטען, הרי זה יוציא, כי מכוער הדבר!

מתניתין:

ובולם — המביא גט של ממדינת הים, והמעיד באשה להשיאה, והחכם שאסר האשה בנדרה, שאסרום חכמים לישא האשה שדנו בה —

אם היו להם נשים בשעת הבאת הגט, או העדאת העדות, או בהוראת הנדר, ואחר כך מתו נשותיהם, מותרת לינשא להם [לחכם, ולעד, ולמביא הגט].

כי אין לנו לחוש שנתכוונו ליקח אשה זו, שהרי באותו הזמן היה להם נשים.

ומשנין: **לא קשיא**. אין הברייתא סותרת למשנה.

הא דקתני אפילו נתגרשו מותרות, מדובר במקום **דהואי קטטה** בינם לנשותיהם מכבר, קודם שבאו לדון על אשה זו, עוד לפני שהיה מקום לומר שנתן עיניו באשה זו. ולפיכך אין לנו לחוש שגירש את אשתו מפניה.

הא דמדויק במשנה שנתגרשו אסורות, מדובר במקום **דלא הואי קטטה** ביניהם קודם שהתיר אשה זו. ולכן אסור בה, כי יש לנו לחוש שכל מה שגירש את אשתו הוא משום שנתן עיניו באשה זו.

ואיבעית אימא: הא והא דלא הואי קטטה בינם לנשותיהם קודם שהותרה אשה זו על ידם. ואף על פי כן יש לומר דלא קשיא סתירת המשנה והברייתא.

הא דקתני נתגרשו אסורות מדובר בכגון **דארגיל הוא** — שהתחיל הוא להקניט את אשתו.

והא דקתני נתגרשו מותרות **בדארגילה היא** — שהיא סיבכה הקטטה. וכיון שהוא אינו הגורם לגרושין, אין לנו לחוש שהגרושין נעשו משום שנתן עיניו באשה שהותרה עליו, ולכך מותר בה, כדין מתו נשותיהם.

שנינו במשנה: **וכולן שנישאו** לאחרים אחר שהותרו לינשא, **ונתגרשו** או **נתאלמנו** מהבעל השני, מותרות לינשא למתירים אותם. כי מאחר שנישאו לאחר, שוב אין חשד שהמתירים התירוהו כדי לישאנה.

ואמרינן: **קא סלקא דעתך**, בתחילה סברה

הגמרא, כי מה שאמרה המשנה אופן של מיתה, ש"נתאלמנו" מהבעל השני, ואופן של גירושין, שנתגרשו מהבעל השני, הוא משום שהמקרה של מיתה מתייחס למשנה לעיל, שעד אשר העיד מת, או הרגתיו, לא ישא את אשתו.

ועל זה הוסיפה המשנה כאן, שאם נישאה לאחר על פיו, ומת גם הבעל השני, מותרת אז להינשא לעד הזה.

ואילו המקרה שנישאת האשה לאחרים, ו"נתגרשו", מתייחס למשנה לעיל, גבי המביא גט ממדינת הים, שאסורה לינשא בגט זה למביא הגט. וחדשה משנתינו שאם נשאת לאחר באותו הגט, וגירשה גם השני, מותרת להינשא בשלישית למביא גיטה הראשון.

ונמצא כי מה שאמרה המשנה "וכולן שנישאו לאחרים ונתגרשו או נתאלמנו", מותרות לינשא להם —

האופן **דמיתה**, דקתני "נתאלמנו" — קאי **אמיתה**, על עד שמעיד מת בעלה, והלכה ונישאה לאחר, ומת הבעל השני.

והאופן של **גירושין** דקתני "נתגרשו" — קאי **אגירושין**, על עד המביא גט, ונישאה האשה לאחר, ונתגרשה ממנו.

ואף על פי שבשני המקרים מתו שני בעליה, או נתגרשה משנים, מכואר במשנה שמותרת לה להינשא בפעם השלישית לעד המיתה של בעלה הראשון, או למביא הגט מבעלה הראשון, ואין אנו אומרים שאסורה להינשא עתה לכל העולם לפי שהחזקה "קטלנית", שקוטלת את בעליה, או שהחזקה להתגרש.

נימא, האם נאמר כי **מתניתין**, משנתנו היא **דלא כרבי**!

דאי כרבי, האמר **בתרי זמני** [בשני פעמים] **הויא חזקה**.

ולדבריו של רבי, אשה שנישאת לבעל הראשון, ומת, ושוב נישאת לבעל שני, ומת — שוב לא תינשא עולמית, לפי שמוחזקת היא כקטלנית הקוטלת את בעליה בנישואיה.

ואילו משנתנו, שמתירה לה להינשא [במקום שליכא חשד] אף בפעם השלישית, בהכרח שהיא כרבנן, הסוברים שרק אחר שלש פעמים מוחזקת היא שימות בעלה, או שתתגרש.

כי לרבי, כאשר מתו שני בעלים תחתיה, היא אסורה שוב להינשא.

ומשנינן: **לא**. — משנתנו אף כרבנן היא.

ואל תפרש משנתנו שהאופן של מיתה מתייחס לעד מיתה, והאופן של גירושין מתייחס למביא הגט.

אלא, **מיתה** המוזכרת במשנתנו, כגון שנישאו לאחרים, ומתו, מותרות הן להנשא, מתייחסת רק **אגירושין**.

והיינו או במביא גט, או בחכם שאסר את האשה בנדר.

וגירושין המוזכרים במשנתנו קאי **אמיתה**.

והיינו, על העד שמעיד מת הרגתיו, ונשאה לבעל אחר והתגרשה ממנו, שמותר לעד לשאתה עתה.

ולפיכך בשני המקרים מותרת להינשא אף בשלישית, אפילו לרבי. היות והיא לא הוחזקה פעמיים, לא לגירושין ולא למיתה, שהרי יצאה מבעליה פעם אחת במיתה, ופעם אחת בגירושין.

שנינו במשנה: **וכולן מותרות לבניהם או לאחיהם** של אלו המתירין אותן. ואין אסורות אלא להן לברך.

ומקשינן: **מאי שנא מהא דתנן: הנטען מן האשה** [הנחשד שזינה עם אשה], מלבד מה שאסרוהו מלישא אותה, **אפור** הוא גם כן **באמה, ובבתה, ובאחותה**.

כי שמא לאחר שישא את אמה או בתה תזנה זו עמו, לפי שרגילה עמו כבר. ונמצא עובר באיסור כרת. כי משעה שנשא את אמה או את בתה, נאסרת זו עליו באיסור ערוה גמור. והילכך, אסרוהו גם לישא קרובותיה, היות שיש לנו לחוש שיצא לזנות עמה, ויעבור על איסור כרת.

וכיון שמצינו שחששו חכמים שלא ישא בתה או אמה כדי שלא יהיה רגיל אצלה על ידי זה, הוא הדין במשנתנו, שאסורה היא להינשא למתירים אותה [כמביא גט, עד אשה, וחכם שאסר נדרה], מדוע לא נאסרנה גם להנשא לקרוביו, כי נחוש שמא עצת זימה היתה ביניהם, לישא את בנו של זה, ויהא זה רגיל אצלה?

ומשנינן: אין לך לחוש לזנות על ידי נשיאת קרובים אלא באיש האסור באשה מסוימת, שבזה אוסרין אנו אותה אף בקרובותיה.

כי **נשי לגבי נשי שכיחן דאזלן**. נשים, מצויה הדבר שהולכות אצל נשים אחרות, ולכן יש לחוש שאם ישא אמה או בתה תגיע היא על

אמה, ויבוא עמה לידי זנות.

אך היא מותרת בקרוביו, כי אין לחוש שיבא האיש לבקר את קרובו ויזנה עם האשה. היות שגברי לגבי גברי לא שכיחן. אין מצוי שגברים מבקרים זה את זה לפרק זמן ממושך שיש לחוש בו לזנות בין האשה, לבין זה שהתירה להינשא.

אי נמי: נשי, דלא אסרן שכיבתן אהרדי, שאין אשה נאסרת לעולם לבעלה על ידי שהוא יזנה עם אחת מקרובותיה, לכן לא קפדי הקרובות אהרדי [אחת על השניה] לשומרה שלא תזנה.

ולכן יש לנו לחוש שמא תבא אחת לחברתה, ותזנה עם האיש שזינתה עמו מכבר. כי היא איננה חוששת מקרובתה שתספר זאת.

אך גברי, דאסרן שכיבתן אהרדי, קפדי אהרדי —

שהגברים מקפדין שלא יתייחד איש עם נשותיהם, מכיון שהבא על אשת איש אסרה על בעלה לעולם. וכיון שכן אין היחוד מצוי, וחושש קרובו לבא אצלו ולזנות עם אשתו,

לפי שיודע שמקפיד הבעל על כך.

ולכן אף שהוא אסור בקרובותיה, היא מותרת בקרוביו.

ומקשינן: **אי הכי,** שאשה מותרת בקרוביו, ואין לחוש לחשד שיזנה קרובו עם אשתו, תהא מותרת אשה זו באביו נמי.

ומדוע במשנה לא הוזכר אלא שמותרת בכניהם או באחיהם?

ומשנינן: אכן מותרת היא גם באביו. ומשנתנו בלשון "לא מבעיא" קאמר [על דרך כל שכן נכתבה].

לא מבעיא אביו, שמותרות להנשא לו, ולא חיישינן שמא יזנה המתיר הזה עמה, היות דבזיו בניה מיניה [בוש הוא מאביו], ואימתו עליו, וודאי יזהר הבן מלהתייחד עמה.

אבל אם נישאת לבנו של המתיר אותה, דלא בזיו אביו מיניה, שאין האב בוש מבנו כל כך, **אימא לא** התירו חכמים להנשא לבנו.

קא משמע לן משנתנו שבכל קרוביו היא מותרת, ומהטעמים הנזכרים.

הדרן עלך פרק כיצד אשת אחיו

פרק ארבעה אחים

רבי אליעזר אומר: בית שמאי אומרים: יקיימו. ובית הלל אומרים: יוציאו.

ב. היתה אחת מהן אסורה על האחד איסור ערוה —

אין אחותה נחשבת כאחות זקוקה, שהרי אין לו זיקה בערוה, ולכן, הרי הוא אסור בה, בערוה, ומותר באחותה.

ואילו האח השני — אסור בשתייהן.

ג. היתה אחת מהן אסורה על היבם באיסור שאינו איסור כרת, כך שלמרות האיסור, היא נופלת לפניו מן התורה, וכגון:

איסור מצוה, שהוא איסור "שניות לעריות" שאסרו חכמים.

ואיסור קדושה, שהוא איסור חייבי לאוין לכהונה, כגון גרושה. חולצת ולא מתייבמת.

ד. היתה אחת מהן אסורה על זה איסור ערוה, והשניה אסורה על זה איסור ערוה —

האסורה לזה — מותרת לזה, והאסורה לזה — מותרת לזה.

וזו היא שאמרו: אחותה של ערוה, כשהיא יבמתה, שנופלת יחד עמה ליבום — או חולצת או מתייבמת!

לפי שאינה נחשבת כאחות זקוקה, היות שהערוה אינה "זקוקה" ליבם.

המשנה הראשונה בפרק זה דנה במקרה בו נפלו שתי יבמות אחיות משני אחים ליבום לפני שני אחים.

מדין תורה מותרות שתיהן ליבום, אלא שגזרו חכמים שתהיינה אסורות.

ונאמרו בגמרא שני טעמים לדין זה:

האחד, משום שהן דומות לאחות אשתו. ואיסור זה נקרא "אחות זקוקתו", ובגללו אי אפשר ליבמן, אלא הן חולצות.

והשני, משום האיסור לבטל מצות יבמים, שאם ייבם אחד האחים את אחת האחיות וימות האח האחר, תצא האחיות השניה ללא חליצה, משום שהיא אסורה עליו מצד ערות אחות אשה.

אך אם יחלוץ לאחות הראשונה, הוא יכול לחזור ולחלוץ גם לשניה.

מתניתין

א. ארבעה אחין, שנים מהם נשואים שתי אחיות, ומתו הנשואים את האחיות. וכל אחת מן האחיות אסורה על היבמים, לפי שהיא "אחות זקוקתו".

הרי אלו חולצות, לפי שכל איסורן אינו אלא מדברי סופרים, ולא מתייבמות כפי שהתבאר.

ואם קדמו האחים וכנסו — יוציאו.

גמרא

מוכיחה הגמרא: שמע מינה מדברי המשנה, דיש זיקה.

והיינו, שהזיקה בין היבם ליבמתו היא מצב [או קנין] של אישות. ומכח מצב האישות שביניהם גזרו חכמים איסורי קירבה על קרובות היבמה. ובכלל הקרובות האסורות נכללת "אחות זקוקתו".

ונחלקו בדבר לעיל [יו ב] רב הונא ורב יהודה אם החשיבו את הזיקה בין היבמה ליבמתו שתהיה אחות זקוקתו כאחות אשתו, מדרבנן.

דאי אין זיקה, אם תאמר שאין מצב של אישות בין היבם ליבמתו, ולא היה מקום לחכמים לאסור את קרובות היבמה על היבם, תיקשי:

מכדי, הרי הני שתי אחיות אלו, מתרי בתי קאתיין, ועל כל אחת יש מצוות יבום בפני עצמה, ואם אין איסור באחות זקוקה — האי אח אחד לייבם חדא מהיבמות, והאי אח השני לייבם חדא השניה.

[אך אח אחד לא יכול ליבם את שתיהן, כי הן שתי אחיות].

ודוחה הגמרא: לעולם אימא לך אין זיקה, אין מצב של אישות בין היבם ליבמתו, ואין איסור של קרובות של אחות זקוקה.

ומה שאמר התנא שאסור ליבם את שתיהן הוא משום דקסבר: אסור לבטל מצות יבמין.

אסור לגרום שיפקע דין יבום וחליצה בכלל מאחת היבמות.

ולכן יש לחשוש כאן, דלמא ארמייבם אחד מאחים, מיית אידך, וקמבטל מצות יבמין.

שאם אח אחד ייבם את אחת האחיות, הרי הוא שוב לא יכול ליבם את האחיות שניה, שהרי היא אחות אשתו. ואף לחלוץ לה הוא אינו צריך [ואינו יכול], כי בשעה שהוא מייבם את אחותה, היא נאסרת עליו באיסור ערוה של אחות אשה. ורק אחיו יכול לייבם או לחלוץ לשניה.

ושמא ימות אחיו, ונמצא שתצא האחיות השניה ללא יבום וללא חליצה, ותבטל מצות יבמים. ולכן תיקנו חכמים, שתצאן שתיהן בחליצה, כך שגם אם ימות אחד האחים, יכול האח החולץ לחזור ולחלוץ לשניה.

ומקשינן: אי הכי, שהטעם שחולצים לשתיהן הוא משום האיסור לבטל מצוות יבמין -

תלתא נמי?

למה העמידה המשנה את הדין בארבעה אחין? והרי גם בשלושה אחים הדין כן, שאם מתו שנים, והשאירו שתי יבמות אחיות, אפשר להשמיע את החידוש שאסור לאח השלישי, שנתר יחידי, לייבם אף אחת מהאחיות, כדי שלא יאסור על עצמו את אחותה ביבום, כדי שלא תבטל מצות יבמים.

אך אם נאמר שטעם המשנה הוא משום יש זיקה, שפיר נקטה המשנה ארבעה אחים.

כי אילו היתה המשנה מעמידה בשלושה אחים, היינו אומרים שרק אם שתי האחיות נופלות לפני אח אחד ושתיהן זקוקות לו, אז נאסרת כל אחת מהשתיים משום אחות

המשנה [מהטעם שכל אחת מהיבמות אסורה עליו משום אחות זקוקתו, או מהטעם דאסור לבטל מצוות יבמין], אלא והדין הוא:

זה חולין לאחת, וזה חולין לאחת. ואמצעית היינו האחרונה צריכה חליצה משניהם

אמר ליה רבה: מדקאמרת אמצעית צריכה חליצה משניהם, ואין די בחליצת אחד האחים, יש ללמוד מדברריך כי קסברת:

א. יש זיקה!

ממה שאמרת שהאמצעית צריכה חליצה משני האחין, מוכח שאתה לומד שזיקת היבום בין היבמה היא זיקה "אלימא", והיא זיקה בינה לבין כל אחד מהאחים בנפרד [ולא רק זיקה חלשה, לאותו אחד שהיא לבסוף תתיבם לן].

ב. והויא לה "חליצה פסולה". חליצה ליבמה שאי אפשר ליבם אותה, חליצה גרועה היא, ונקראת "חליצה פסולה".

וחליצה פסולה — צריך לחזור על כל האחין!

כי בחליצה גרועה לא פוקע הקשר שיש לכל האחים עם היבמה כמו בחליצה רגילה, שפוטרת את היבמה מכל האחין, עד שיחלצו לה כל האחים.

ולכן, כיון שרב סובר שיש זיקה לכל אחד מהיבמין, היא צריכה חליצה מכל אחד מהם.

ומקשה הגמרא: **אי הכי — קמייתא נמי! ?**

למה רק השלישית צריכה חליצה מכל האחין, הרי גם הראשונות יצטרכו חליצה מכל אחד מהאחין, משום שגם אותן אי אפשר לייבם, והוי חליצה פסולה, וצריכה

זקוקתו. אך לא כאשר שתי אחיות נופלות לפני שני אחים, שאז היה מקום לומר שאחת מהן נופלת לאח זה, והשניה לאח אחר, ואין האחות שהוא לוקח לעצמו נאסרת מדין "אחות זקוקתו", כי אחותה זקוקה רק לאחיו, ולא לו.

ומשנינן: **לא מיבעיא קאמרינן? נקטנו את הדין המחודש יותר, וממילא ישתמע הדין הפשוט.**

לא מיבעיא לתנא לומר **תלתא**, שהרי אז ודאי בטלה מצות יבמין, כיון שבשעה שהוא מייבם אחת, הוא עושה את צרתה אחת אשתו.

אבל ארבעה, שנפלו שתי האחיות לפני שני אחים, ויש עוד אח אחר חוץ ממנו שיכול לייבם, אין כאן ביטול מצות יבמים.

ולמיתה, שמא ימות האח האחר, ואז תיפול הצרה לפני זה שייבם את אחותו, ותפטר בלי חליצה — **לא היישינן.**

קא משמע לן שכן חוששין למיתה של האח האחר.

ומקשינן: **אי הכי**, שיש לחשוש למיתה המייבמים — **חמשה נמי!**

כ-ב

גם בחמישה אחין ניחוש שמא ימותו שני אחים, ותיפול הצרה לפני המיבם הראשון, ותפטר משום אחות אשה! ?

ומשנינן: **למיתה דתרי לא היישינן.**

אמר רבא בר רב הונא אמר רב: שלש אחיות יבמות שנפלו לפני שני אחין יבמין —

אי אפשר לייבם את שתיהן, כמו שאמרה